

Nawierzchnia z betonu asfaltowego

1. WSTĘP.**1.1. Przedmiot STWiORB.**

Przedmiotem niniejszej STWiORB są wymagania dotyczące wykonania i odbioru Robót związanych z wykonywaniem warstw wiążącej i ścieralnej nawierzchni z betonu asfaltowego.

1.2. Zakres stosowania STWiORB.

STWiORB jest stosowana jako dokument przetargowy i kontraktowy przy zlecaniu i realizacji robót wymienionych w p. 1.1.

1.3. Zakres robót objętych STWiORB

Ustalenia zawarte w niniejszej STWiORB stanowią wymagania dotyczące robót związanych z wykonaniem warstwy:

- **wiązącej z betonu asfaltowego AC 16 W dla KR1-2**
- **ścieralnej z betonu asfaltowego AC 11 S dla KR1-2**

1.4. Określenia podstawowe.

Nawierzchnia – jest to konstrukcja składająca się z jednej lub kilku warstw, służących do przejmowania i rozkładania na podłoże obciążeń od ruchu pojazdów.

Warstwa wiążąca z betonu asfaltowego - warstwa zagęszczonej mieszanki mineralno-asfaltowej, między warstwą ścieralną a podbudową.

Warstwa ścieralna – jest to górna warstwa nawierzchni będąca w bezpośrednim kontakcie z kołami pojazdów.

Warstwa profilująca – jest to warstwa o zmiennej grubości, ułożona na istniejącej warstwie w celu uzyskania odpowiedniego profilu potrzebnego do ułożenia kolejnej warstwy.

Beton asfaltowy -mieszanka mineralno-asfaltowa o uziarnieniu ciągłym lub nieciągłym, tworzy strukturę wzajemnie klinującą.

Podłoże pod warstwę asfaltową - powierzchnia przygotowana do ułożenia warstwy z mieszanki mineralno-asfaltowej

Wymiar mieszanki mineralno-asfaltowej – jest to określenie mieszanki mineralno-asfaltowej ze względu na wymiar największego kruszywa.

Mieszanka gruboziarnista – jest to mieszanka mineralno-asfaltowa do warstwy wiążącej i podbudowy, w której wymiar kruszywa D jest nie mniejszy niż 16 mm.

Mieszanka drobnoziarnista – jest to mieszanka mineralno-asfaltowa do warstwy ścieralnej (z wyłączeniem asfaltu lanego), wiążącej i podbudowy, w której wymiar kruszywa D jest mniejszy niż 16 mm.

Typ mieszanki mineralno-asfaltowej – jest to określenie mieszanki mineralno-asfaltowej ze względu na: krzywą uziarnienia kruszywa (ciągłą lub nieciągłą), zawartość wolnych przestrzeni, proporcje składników lub technologię wytwarzania i wbudowania.

Pozostałe określenia - podane w niniejszej STWiORB są zgodne z obowiązującymi odpowiednimi polskimi normami i określeniami podanymi w STWiORB D-00.00.00 "Wymagania ogólne".

1.5. Ogólne wymagania dotyczące robót.

Ogólne wymagania dotyczące robót podano w STWiORB D-00.00.00. "Wymagania ogólne".

2. MATERIAŁY.**2.1. Wymagania ogólne.**

Ogólne wymagania dotyczące materiałów podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne".

2.2. Kruszywo.

Do warstwy wiążącej i wyrównawczej należy stosować kruszywa o właściwościach podanych w *pkt. 6.2 Tabl.8,9,10 wg WT-1 Kruszywa 2010*.

Do warstwy ścieralnej należy stosować kruszywo grube o właściwościach podanych w *pkt. 6.3 Tabl.12,13,14 wg WT-1 Kruszywa 2010*.

2.3. Wypełniacz.

Do warstwy wiążącej i wyrównawczej należy stosować wypełniacz, spełniający wymagania podane w *pkt. 6.2 Tabl. 11 wg WT-1 Kruszywa 2010*.

Do warstwy ścieralnej należy stosować wypełniacz, spełniający wymagania podane w *pkt. 6.3 Tabl. 15 wg WT-1 Kruszywa 2010*.

2.4. Asfalt.

Do warstwy profilującej i wyrównawczej należy stosować **asfalt 50/70** wg *WT-2 2010* lub na podstawie aprobat technicznych mogą być stosowane inne lepiszcze nienormowe.

Do warstwy ścieralnej należy stosować **asfalt 50/70** wg *WT-2 2010* lub na podstawie aprobat technicznych mogą być stosowane inne lepiszcze nienormowe.

2.5. Emulsja asfaltowa kationowa.

Należy stosować drogowe kationowe emulsje asfaltowe spełniające wymagania określone w *WT-3 2008 Emulsje asfaltowe*.

2.6. Środki adhezyjne.

W celu poprawy powinowactwa lepiszcza asfaltowego do kruszywa należy stosować środki poprawiające adhezję.

Środek adhezyjny i jego ilość powinny być dostosowane do konkretnego kruszywa i lepiszcza. Ocenę przyczepności należy określić na podstawie badania wg PN-EN 12697-11, metoda C kruszywo 8/11 jako podstawowe. Dopuszcza się inne wymiary w przypadku braku wymiaru podstawowego do tego badania. Przyczepność lepiszcza do kruszywa powinna wynosić co najmniej 80 %. Przy wyborze środka adhezyjnego należy zwracać uwagę na jego termostabilność, szczególnie jeśli będzie dozowany bezpośrednio do zbiornika z asfaltem i przechowywany przez dłuższy czas w temperaturze powyżej 100°C. Temperatury produkcji mieszanek mineralno-asfaltowych z dodatkiem środków adhezyjnych nie mogą być wyższe od zalecanych przez producenta. Należy stosować jedynie te środki adhezyjne, które posiadają aprobatę techniczną (świadczenie dopuszczenia do stosowania w budownictwie drogowym) wydaną przez Instytut Badawczy Dróg i Mostów, pochodzenie, rodzaj i cechy deklarowane przez producenta.

3. SPRZĘT.

3.1. Wymagania ogólne dotyczące sprzętu.

Wymagania ogólne dotyczące sprzętu podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne".

Wykonawca przystępujący do wykonania warstw nawierzchni z betonu asfaltowego powinien wykazać się możliwością korzystania

z następującego sprzętu:

- otaczarki (zespołu maszyn i urządzeń dozowania, podgrzewania i mieszania składników oraz przechowywania gotowej mieszanki),
- skrapiałek,
- rozkładarki wyposażonej w układ automatycznego sterowania grubości warstwy i utrzymania niwelety zgodnie z dokumentacją projektową,
- walców drogowych ciężkich, stalowych, gładkich z możliwością wibracji, oscylacji i/lub walce ogumione,
- samochodów samowyladowczych z przykryciem brezentowym.

4. TRANSPORT.

4.1. Wymagania ogólne.

Ogólne wymagania dotyczące transportu podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne".

4.2. Asfalt.

Asfalt należy przewozić zgodnie z zasadami podanymi w zaleceniach Producenta.

4.3. Wypełniacz.

Wypełniacz luzem należy przewozić w cysternach przystosowanych do przewozu materiałów sypkich, umożliwiających rozładunek pneumatyczny. Wypełniacz workowany można przewozić dowolnymi środkami transportu w sposób zabezpieczony przed zawilgoceniem i uszkodzeniem worków.

4.4. Kruszywo.

Kruszywo można przewozić dowolnymi środkami transportu, w warunkach zabezpieczających je przed zanieczyszczeniem, zmieszaniem z innymi asortymentami kruszywa lub jego frakcjami i nadmiernym zawilgoceniem.

4.5. Mieszanka betonu asfaltowego.

Mieszankę betonu asfaltowego należy przewozić pojazdami samowyladowczymi wyposażonymi w pokrowce brezentowe. W czasie transportu i podczas oczekiwania na rozładunek mieszanka betonu asfaltowego powinna być przykryta brezentem. Dla zabezpieczenia przed ostygnięciem i dopływem powietrza należy zabezpieczyć je przez np. przykrycie, pojemniki termoizolacyjne, ogrzewanie, itp. Warunki i czas transportu mieszanek mineralno-asfaltowych od produkcji do wbudowania, powinny zapewnić utrzymanie temperatury w wymaganym przedziale. Zaleca się stosowanie samochodów termosów z podwójnymi ścianami skrzyni wyposażonej w system ogrzewczy.

5. WYKONANIE ROBÓT.

5.1. Ogólne zasady wykonania robót

Ogólne zasady wykonania robót podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne".

5.2. Projektowanie mieszanki mineralno-asfaltowej

Przed przystąpieniem do robót, w terminie uzgodnionym z Inspektorem Nadzoru, Wykonawca dostarczy Inspektorowi Nadzoru do akceptacji projekt składu mieszanki mineralno-asfaltowej oraz wyniki badań laboratoryjnych i próbki materiałów pobrane w obecności Inspektora Nadzoru. Projektowanie mieszanki mineralno-asfaltowej polega na:

- doborze składników mieszanki,
- doborze optymalnej ilości asfaltu,
- określeniu jej właściwości i porównaniu wyników z założeniami projektowymi.

Zmiana składników betonu asfaltowego w czasie trwania robót wymaga akceptacji Inspektora Nadzoru oraz opracowania nowej recepty i jej zatwierdzenia.

Krzywa uziarnienia mieszanki mineralnej powinna się mieścić w polu dobrego uziarnienia wyznaczonego przez krzywe graniczne. Rzędne krzywych granicznych uziarnienia mieszanek mineralnych do warstwy wiążącej i wyrównawczej AC 16 W oraz do warstwy ścieralnej AC 11 S oraz orientacyjne zawartości asfaltu podano w tablicy 1.

Tablica 1. Rzędne krzywych granicznych uziarnienia mieszanek mineralnych do warstwy wiążącej i wyrównawczej z betonu asfaltowego AC 16 W i do warstwy ścieralnej z betonu asfaltowego AC 11 S oraz orientacyjne zawartości asfaltu dla dróg o ruchu KR1÷KR2.

Właściwość	Przesiew [% (mm)]			
	AC 16 W		AC 11 S	
Wymiar oczek sit [mm]	od	do	od	do
22,4	100	-	-	-
16	90	100	100	-
11,2	65	80	90	100
8	-	-	70	90
2	25	55	30	55
0,125	5	15	8	20
0,063	3,0	8,0	5	12
Zawartość lepiszcza *)	B _{min 4,6}		B _{min 5,8}	

*) Minimalna zawartość lepiszcza jest określona przy założonej gęstości mieszanki mineralnej 2,650 Mg/m³. Jeżeli stosowana mieszanka mineralna ma inną gęstość (ρ_d), to do wyznaczenia minimalnej zawartości lepiszcza podaną wartość należy pomnożyć przez współczynnik α według równania:

$$\alpha = \frac{2,650}{\rho_d}$$

Skład mieszanek mineralno-asfaltowych powinien być ustalony na podstawie badań próbek wykonanych wg metody Marshalla oraz pozostałych wymagań podanych w poniższej tablicy 2 oraz 2a. Tablica 2. Wymagane właściwości betonu asfaltowego dla warstwy wiążącej i wyrównawczej KR 1÷KR 2: Projektowanie empiryczne.

Właściwość	Warunki zagęszczania wg PN-EN 13108-20 [48]	Metoda i warunki badania	A16W
Zawartość wolnych przestrzeni	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33], p. 4	$V_{min3,0}$ $V_{max6,0}$
Wolne przestrzenie wypełnione lepiszczem	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33], p. 5	VFB_{min60} VFB_{min80}
Zawartość wolnych przestrzeni w mieszanke mineralnej	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33],	VMA_{min14}

		p. 5	
Odporność na działanie wody ^{a)}	C.1.1, ubijanie, 2×35 uderzeń	PN-EN 12697-12 [35], przechowywanie w 40°C z jednym cyklem zamrażania, badanie w 25°C	ITSR₈₀

^{a)} Ujednoliconą procedurę badania odporności na działanie wody podano w WT-2 2010 [65] w załączniku 1.

Tablica 2a. Wymagane właściwości betonu asfaltowego dla warstwy ścieralnej KR 1÷KR 2:

Właściwość	Warunki zagęszczania wg PN-EN 13108-20 [48]	Metoda i warunki badania	AC11S
Zawartość wolnych przestrzeni	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33], p. 4	$V_{min1,0}$ $V_{max3,0}$
Wolne przestrzenie wypełnione lepiszczem	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33], p. 5	VFB_{min75} VFB_{min93}
Zawartość wolnych przestrzeni w mieszance mineralnej	C.1.2, ubijanie, 2×50 uderzeń	PN-EN 12697-8 [33], p. 5	VM_{Amin14}
Odporność na działanie wody ^{a)}	C.1.1, ubijanie, 2×35 uderzeń	PN-EN 12697-12 [35], przechowywanie w 40°C z jednym cyklem zamrażania, badanie w 25°C	ITSR₉₀

^{a)} Ujednoliconą procedurę badania odporności na działanie wody podano w WT-2 2010 [65] w załączniku 1.

5.3. Wytwarzanie mieszanki mineralno-asfaltowej

Mieszanek mineralno asfaltową należy wytwarzać na gorąco w otaczarce (zespole maszyn i urządzeń dozowania, podgrzewania i mieszania składników oraz przechowywania gotowej mieszanki).

Dozowanie składników mieszanki w otaczarkach, w tym także wstępne, powinno być zautomatyzowane i zgodne z receptą roboczą, a urządzenia do dozowania składników oraz pomiaru temperatury powinny być okresowo sprawdzane

Kruszywo o różnym uziarnieniu lub pochodzeniu należy dodawać oddzielnie.

Lepiszczta asfaltowe należy przechowywać w zbiorniku z pośrednim systemem ogrzewania, z układem termostata zapewniającym utrzymanie żądanej temperatury z dokładnością do $\pm 50^\circ\text{C}$. Temperatura lepiszcza w zbiorniku magazynowym (roboczym) nie powinna przekraczać wartości:

- asfalt 35/50 - 190°C ,
- **asfalt 50/70 - 180°C ,**
- polimeroasfalt PMB 25/55-60 - 180°C ,
- polimeroasfalt PMB 45/80-55 - 180°C ,
- polimeroasfalt PMB 45/80-65 - 180°C ,

Kruszywo powinno być wysuszone i podgrzane tak, aby mieszanka mineralna uzyskała temperaturę właściwą do otoczenia lepiszczem asfaltowym.

Temperatura mieszanki mineralnej nie powinna być wyższa o więcej niż 30°C od najwyższej temperatury mineralno-asfaltowej podanej niżej:

- mieszanka z asfaltem 35/50 - od 155 do 195°C ,
- **mieszanka z asfaltem 50/70 - od 140 do 180°C ,**

- mieszanka z polimeroasfaltem PMB 25/55-60 - od 140 do 180 °C,
- mieszanka z polimeroasfaltem PMB 45/80-55 - od 130 do 180 °C,
- mieszanka z polimeroasfaltem PMB 45/80-65 - od 130 do 180 °C,

przy czym najniższa temperatura dotyczy mieszanki mineralno-asfaltowej dostarczonej na miejsce wbudowania, a najwyższa dotyczy mieszanki mineralno-asfaltowej bezpośrednio po wytworzeniu w wytwórni.

Sposób i czas mieszania składników mieszanki mineralno-asfaltowej powinny zapewnić równomierne otoczenie kruszywa lepiszczem asfaltowym. Dodatki modyfikujące lub stabilizujące do mieszanki mineralno-asfaltowej mogą być dodawane w postaci stałej lub ciekłej. System dozowania powinien zapewnić jednorodność dozowania dodatków do wytwarzanej mieszanki.

Należy prowadzić Zakładową kontrolę produkcji (ZKP), zgodnie z PN-EN 13108-21 i oceniać zgodność produkowanej mieszanki mineralno-asfaltowej wg wymagań podanych w pktcie 8.4.1.5. WT-2 Nawierzchnie asfaltowe 2010.

Mieszanka mineralno-asfaltowa przegrzana (z oznakami niebieskiego dymu w czasie wytwarzania) oraz o temperaturze niższej od wymaganej powinna być traktowana jako odpad produkcyjny.

5.4. Przygotowanie podłoża

Podłoże pod warstwę asfaltową na całej powierzchni powinno być :

- ustabilizowane i nośne,
- czyste, bez zanieczyszczeń lub pozostałości luźnego kruszywa.
- wyprofilowane, równe i bez kolein.

W przypadku podłoża z nowo wykonanej warstwy , do oceny nierówności należy przyjąć dane z pomiaru nierówności tej warstwy. Nierówności podłoża pod wiążącą warstwę asfaltową dla drogi klasy L i D nie powinny być większe niż 12 mm, pod warstwę ścieralną 9 mm , w przypadku gdy nierówności podłoża są większe, podłoże należy wyrównać poprzez frezowanie lub ułożenie warstwy wyrównawczej. Przed rozłożeniem warstwy nawierzchni z betonu asfaltowego podłoże należy skropić zgodnie z STWiORB D-04.03.01. „Oczyszczenie i skropienie warstw konstrukcyjnych”. Powierzchnie czołowe włazów, wpustów itp. Urządzeń powinny być pokryte asfaltem lub materiałem uszczelniającym zaakceptowanym przez Inspektora Nadzoru.

5.5. Połączenia międzywarstwowe.

Podłoże powinno być skropione lepiszczem. Połączenia międzywarstwowe powinny być wykonane zgodnie z STWiORB D-04.03.01. W celu uzyskania połączenia między warstwami nawierzchni zaleca się powierzchnię warstwy skropić emulsją asfaltową w ilości podanej w Tablicy 3 (w przeliczeniu na pozostały asfalt):

Tablica 3. Zalecane ilości pozostałego lepiszcza do skropienia podłoża pod warstwę asfaltową

Układana warstwa asfaltowa	Podłoże pod warstwę asfaltową	Ilość pozostałego asfaltu (po odparowaniu) kg/m ²
Warstwa z betonu asfaltowego	Podbudowa/nawierzchnia tłuczniowa	0,7 – 1,0
	Podbudowa z kruszywa stabilizowanego mechanicznie	0,5 – 0,7
	Podbudowa z chudego betonu lub gruntu stabilizowanego spoiwem hydraulicznym	0,3 – 0,5 ^{a)} 0,7 – 1,0 ^{b)}
	Nawierzchnia asfaltowa o chropowatej powierzchni	0,2 – 0,5
Warstwa wiążąca i wyrównawcza z betonu asfaltowego AC	podbudowa asfaltowa	0,3 – 0,5
Warstwa ścieralna z betonu asfaltowego AC	Warstwa wiążąca asfaltowa	0,1 – 0,3
^{a)} – zalecana emulsja o pH > 4 ^{b)} -zalecana emulsja modyfikowana polimerem posypana grysem 2/5 w celu uzyskania membrany poprawiającej połączenie oraz zmniejszającej ryzyko spękań odbitych.		

Określenie ilości skropienia lepiszcza na drodze należy wykonać wg PN-EN 12272-1.

5.6. Warunki przystąpienia do robót.

Nie wolno wbudowywać betonu asfaltowego gdy na podłożu tworzy się zamknięty film wodny. Temperatura otoczenia w ciągu doby nie powinna być niższa niż podana w Tablica 4.

Tablica 4. Minimalna temperatura otoczenia podczas wykonywania warstw asfaltowych

Rodzaj robót	Minimalna temperatura otoczenia [°C]	
	przed przystąpieniem do robót	w czasie robót
Warstwa wiążąca i wyrównawcza	- 2	0
Warstwa ścieralna o grubości ≥ 3 cm	0	+ 5

Temperatura powietrza powinna być mierzona co najmniej 3 razy dziennie: przed przystąpieniem do robót oraz podczas ich wykonywania w okresach równomiernie rozłożonych w planowanym czasie realizacji dziennej działki roboczej.

5.7. Wbudowanie i zagęszczanie warstwy z betonu asfaltowego.

Układanie mieszanki może odbywać się jedynie przy użyciu mechanicznej rozkładarki wyposażonej w układ automatycznego sterowania grubości warstwy i utrzymywania niwelety zgodnie z dokumentacją projektową. Temperatura mieszanki nie powinna być niższa od minimalnej temperatury podanej w pkt 5.3.

Warstwa powinna być równomiernie zagęszczona ciężkimi walcami drogowymi. Do zagęszczania należy stosować walce stalowe gładkie z możliwością wibracji, oscylacji i/lub walce ogumione. Zagęszczanie mieszanki należy rozpocząć od krawędzi nawierzchni ku środkowi. Wskaźnik zagęszczenia każdej ułożonej warstwy powinien wynosić ≥ 98 . Zawartość wolnych przestrzeni w zagęszczonej warstwie wiążącej i wyrównawczej powinna wynosić 4,0 – 7,0 [% (v/v)], w warstwie ścieralnej 2,0 – 5,0 [% (v/v)]. Szerokość warstwy powinna być zgodna z dokumentacją projektową. Spadki poprzeczne na odcinkach prostych i na łukach powinny być zgodne z dokumentacją projektową. Rzędne wysokościowe powinny być zgodne z dokumentacją projektową. Oś warstwy powinna być zgodna z dokumentacją projektową. Złącza w nawierzchni powinny być wykonane w linii prostej, równoległe lub prostopadłe do osi. Złącza w konstrukcji wielowarstwowej powinny być przesunięte względem siebie o co najmniej 15 cm. Złącza powinny być całkowicie związane, a przylegające warstwy powinny być w jednym poziomie. W przypadku rozkładania mieszanki całą szerokością warstwy, złącza poprzeczne, wynikające z dziennej działki roboczej, powinny być równo obcięte, posmarowane lepiszczem i zabezpieczone listwą przed uszkodzeniem. W przypadku rozkładania mieszanki połową szerokości warstwy, występujące dodatkowo złącze podłużne należy zabezpieczyć w sposób podany dla złącza poprzecznego.

Zakończenie działki roboczej dotyczy wystąpienia przerw w układaniu pasa warstwy technologicznej na czas, po którym temperatura mieszanki mineralno-asfaltowej obniży się poza dopuszczalną granicę. W takim wypadku wykonywanie warstwy należy poprzedzić usunięciem ułożonego wcześniej pasa o długości do 3 m. Należy usunąć fragment pasa na całej jego grubości. Na tak powstałą krawędź należy nanieść lepiszcze lub inny materiał do złącz wg pktu 8.1.2. WT-2, w ilości co najmniej 50 g na 1 cm grubości warstwy na 1 metr bieżący krawędzi. Warstwa powinna mieć jednolitą teksturę, bez miejsc przeasfaltowanych, porowatych, łuszczących się i spękanych.

6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT.

6.1. Zasady ogólne kontroli jakości robót.

Zasady ogólne kontroli jakości robót podano w STWiORB D-M-00.00.00 "Wymagania ogólne".

Do odbioru decydujące są badania Inwestora.

Badania dzielą się na:

- badania wykonawcy (w ramach własnego nadzoru),
- badania kontrolne (w ramach nadzoru zlecniodawcy).

Badania kontrolne dzielą się na:

- dodatkowe,
- arbitrażowe.

Jeżeli to konieczne, badania obejmują:

- pobranie próbek,
- zapakowanie próbek do wysyłki,
- transport próbek z miejsca pobrania do placówki wykonującej badania i sprawozdanie z badań.

Na żądanie zlecniodawcy ze wszystkich materiałów przewidzianych do budowy (kruszywo grube i drobne, wypełniacz, lepiszcze itd) należy przekazać próbki o odpowiedniej wielkości, a zlecniodawca będzie je przechowywał pod zamknięciem. Strony kontraktu potwierdzają uznanie próbek na piśmie, w protokole pobrania lub przekazania próbek. W ramach badań kontrolnych próbki te służą do oceny zgodności dostaw z warunkami kontraktu.

6.2. Badania wykonawcy.

Badania wykonawcy wykonywane są przez wykonawcę lub jego zlecniodawców celem sprawdzenia, czy jakość materiałów budowlanych (mieszanek mineralno-asfaltowych i ich składników, lepiszczy i materiałów do uszczelnień itp.) oraz gotowej warstwy (wbudowane warstwy asfaltowe, połączenia, itp.) spełniają wymagania określone w kontrakcie. Wyniki badań wykonawcy należy przekazywać zlecniodawcy na jego żądanie. Zlecniodawca może zdecydować o dokonaniu odbioru na podstawie badań wykonawcy. W razie zastrzeżeń zlecniodawca może przeprowadzić badania kontrolne. Zakres badań wykonawcy:

- pomiar temperatury powietrza,
- pomiar temperatury mieszanki mineralno-asfaltowej podczas wykonywania nawierzchni,
- ocena wizualna mieszanki mineralno-asfaltowej,
- wykaz ilości materiałów lub grubości wykonanej warstwy,
- pomiar spadku poprzecznego warstwy,
- pomiar równości warstwy,
- ocena wizualna jednorodności powierzchni warstwy,
- ocena wizualna jakości wykonania połączeń technologicznych.

6.3. Badania kontrolne.

Badania kontrolne są badaniami zlecniodawcy, których celem jest sprawdzenie, czy jakość materiałów budowlanych (mieszanek mineralno-asfaltowych i ich składników, lepiszczy i materiałów do uszczelnień itp.) oraz gotowej warstwy (wbudowane warstwy asfaltowe, połączenia itp.) spełniają wymagania określone w kontrakcie. Wyniki tych badań są podstawą odbioru. Pobieraniem próbek i wykonaniem badań na miejscu budowy zajmuje się zlecniodawca w obecności wykonawcy. Badania odbywają się również wtedy, gdy wykonawca zostanie w porę powiadomiony o ich terminie, jednak nie będzie przy nich obecny. Wykonawca może pobierać i pakować do wysyłki próbki do badań kontrolnych. Do wysyłania próbek i przeprowadzenia badań kontrolnych jest upoważniony tylko zlecniodawca lub uznana przez niego placówka badawcza. Zlecniodawca decyduje o wyborze takiej placówki. Wykaz i zakres badań kontrolnych (badania zlecniodawcy) ma być zgodny z pktm 8.4.13. *WT-2 Nawierzchnie asfaltowe 2010*.

Do badań kontrolnych mieszanki mineralno-bitumicznej ^{a)} należy:

- uziarnienie
- zawartość lepiszcza
- temperatura mięknięcia lepiszcza odzyskanego
- gęstość i zawartość wolnych przestrzeni próbki

^{a)} - Na każde rozpoczęte 6000 m² powierzchni powinna być badana jedna próbka, a w razie potrzeby liczba próbek może zostać zwiększona (np. nawierzchnie drogi w terenie zabudowy, nawierzchnie mostowe).

Właściwości lepiszcza odzyskanego – Temperatura mięknięcia lepiszcza wyekstrahowanego z mieszanki nie powinna przekroczyć wartości :

- **asfalt 50/70** - 63 °C
- **asfalt 35/50** - 66 °C
- **polimeroasfalt PMB 25/55-60** - 78 °C
- **polimeroasfalt PMB 45/80-55** - 73 °C
- **polimeroasfalt PMB 45/80-65** - 80 °C

W wypadku mieszanki mineralno-asfaltowej z polimeroasfalem nawrót sprężysty lepiszcza wyekstrahowanego powinien wynieść co najmniej 40 %. Dotyczy to również przedwczesnego zerwania tego lepiszcza w badaniu, przy czym należy wtedy podać wartość wydłużenia.

Tolerancje składników mieszanki mineralno- asfaltowej względem składu zaprojektowanego powinny być zawarte w granicach podanych w tablicy 5-10.

Tablica 5. Dopuszczalne odchyłki pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości lepiszcza rozpuszczalnego, [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki	Liczba wyników badań					
	1	2	od 3 do 4	5 do 8 *	9 do 19 *	≥ 20
Mieszanki drobnoziarniste	± 0,5	± 0,45	± 0,40	± 0,40	± 0,35	± 0,30
* - dodatkowo dopuszcza się maksymalnie jeden wynik, spośród wyników badań wziętych do obliczenia średniej arytmetycznej, którego odchyłka jest większa od dopuszczalnej odchyłki dotyczącej średniej arytmetycznej, lecz nie przekracza dopuszczalnej odchyłki jak do pojedynczego wyniku badania.						

Tablica 6. Dopuszczalne odchyłki dotyczące pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości kruszywa o wymiarze < 0,063 mm [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki mineralno-asfaltowej	Liczba wyników badań					
	1	2	3 do 4	5 do 8	9 do 19	≥ 20
Mieszanki drobnoziarniste	± 3,0	± 2,7	± 2,4	± 2,1	± 1,8	± 1,5

Tablica 7. Dopuszczalne odchyłki dotyczące pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości kruszywa o wymiarze < 0,125 mm [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki mineralno-asfaltowej	Liczba wyników badań					
	1	2	3 do 4	5 do 8	9 do 19	≥ 20
AC drobnoziarniste	$\pm 4,0$	$\pm 3,6$	$\pm 3,3$	$\pm 2,9$	$\pm 2,5$	$\pm 2,0$

Tablica 8. Dopuszczalne odchyłki dotyczące pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości kruszywa drobnego o wymiarze 0,063 mm do 2 mm [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki mineralno-asfaltowej	Liczba wyników badań					
	1	2	3 do 4	5 do 8	9 do 19	≥ 20
AC W, AC S	$\pm 8,0$	$\pm 6,1$	$\pm 5,0$	$\pm 4,1$	$\pm 3,3$	$\pm 3,0$

Tablica 9. Dopuszczalne odchyłki dotyczące pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości kruszywa grubego o wymiarze > 2 mm [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki mineralno-asfaltowej	Liczba wyników badań					
	1	2	3 do 4	5 do 8	9 do 19	≥ 20
AC W, AC S	$\pm 8,0$	$\pm 6,1$	$\pm 5,0$	$\pm 4,1$	$\pm 3,3$	$\pm 3,0$

Tablica 10. Dopuszczalne odchyłki dotyczące pojedynczego wyniku badania i średniej arytmetycznej wyników badań zawartości ziaren grubych [% (m/m)]

Rodzaj mieszanki mineralno-asfaltowej	Liczba wyników badań					
	1	2	3 do 4	5 do 8	9 do 19	≥ 20
Mieszanki drobnoziarniste	- 8,0 + 5,0	- 6,7 +4,7	- 5,8 + 4,5	- 5,1 + 4,3	- 4,4 + 4,1	$\pm 4,0$

Do badań kontrolnych warstwy asfaltowej wiążącej należy:

- wskaźnik zagęszczenia ^{a)}
- spadki poprzeczne
- równość
- grubość warstwy
- zawartość wolnych przestrzeni ^{a)}

Do badań kontrolnych warstwy asfaltowej ścieralnej należy:

- wskaźnik zagęszczenia ^{a)}
- spadki poprzeczne
- równość
- grubość warstwy
- zawartość wolnych przestrzeni ^{a)}
- właściwości przeciwpoślizgowe

^{a)} Na każde rozpoczęte 6000 m² powierzchni powinna być badana jedna próbka, a w razie potrzeby liczba próbek może zostać zwiększona (np. nawierzchnie drogi w terenie zabudowy, nawierzchnie mostowe).

- Wskaźnik zagęszczenia warstwy wiążącej i ścieralnej nawierzchni powinien być ≥ 98 %.

- Równość:

Do oceny równości podłużnej warstwy ścieralnej drogi klasy Z należy stosować metodę wg BN-68/8931-04, z wykorzystaniem łaty 4-metrowej i klina lub metody równoważnej, mierząc wysokość prześwitu w połowie długości łaty. Pomiar wykonuje się nie rzadziej niż co 10 mb. Wymagana równość podłużna jest określona przez wartość odchylenia równości (prześwitu), które nie mogą przekroczyć 6 mm. Przez odchylenie równości rozumie się największą odległość między łatą a mierzoną powierzchnią. Do oceny równości podłużnej warstwy wiążącej należy stosować metodę wg BN-68/8931-04, z wykorzystaniem łaty 4-metrowej i klina lub metody równoważnej, mierząc wysokość prześwitu w połowie długości łaty. Pomiar wykonuje się nie rzadziej niż co 10 mb. Wymagana równość podłużna jest określona w rozporządzeniu dotyczącym warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne.

Do oceny równości poprzecznej warstw nawierzchni należy stosować metodę z wykorzystaniem łaty 4-metrowej i klina lub metody równoważnej użyciu łaty i klina. Pomiar należy wykonywać w kierunku prostym do osi jezdni, na każdym ocenianym pasie ruchu, nie rzadziej niż o 10 m. Wymagana równość poprzeczna jest określona w rozporządzeniu (Dz.U. Nr 43 Rozporz.MTiGM nr 430) dotyczącym warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne. Przed upływem okresu gwarancyjnego wartość odchylenia równości poprzecznej warstwy ścieralnej nawierzchni nie powinna być większa niż podana w Tablicy 11. Badanie wykonuje się według procedury jak podczas odbioru nawierzchni.

Tablica 11

Klasa drogi	Element nawierzchni	Wartość odchyień równości poprzecznej [mm]
D	Pasy: ruchu, dodatkowe, włączania i wyłączania, postojowe, jezdnie łącznic, utwardzone pobocza	≤ 9

Za grubość warstwy przyjmuje się średnią arytmetyczną wszystkich pojedynczych oznaczeń grubości warstwy na całym odcinku budowy lub odcinku częściowym.

Niezależnie od średniej grubości, w wypadku warstwy wiążącej grubość określona w pojedynczym oznaczeniu nie może być mniejsza od projektowanej grubości o więcej niż 2,5 cm, a całej nawierzchni asfaltowej – o więcej niż 3,0 cm.

Dopuszczalne odchyłki grubości warstwy oraz ilość materiału na określonej powierzchni [%]

Warunki oceny	Warstwa asfaltowa lub pakiet warstw	
	S a) + W	S
A – Średnia z wielu oznaczeń grubości oraz ilości		
1. Duży odcinek budowy, powierzchnia większa niż 6000 m ² lub droga ograniczona krawężnikami, powierzchnia większa niż 1000 m ² lub warstwa ścieralna, ilość większa niż 50 kg/m ²	≤ 10	≤ 10
2. Mały odcinek budowy lub warstwa ścieralna, ilość większa niż 50 kg/m ²	≤ 15	≤ 15
B – pojedyncze oznaczenie grubości	≤ 15	≤ 15

a) – w wypadku budowy dwuetapowej, tzn. gdy warstwa ścieralna lub wiążąca jest układana z opóźnieniem, wartość wiersza B odpowiednio obowiązuje; w pierwszym etapie budowy do górnej warstwy nawierzchni obowiązuje wartość 25 %, a do łącznej grubości warstw etapu 1 – 15%.

- Zawartość wolnych przestrzeni w próbce Marshalla pobranej z mieszanki mineralno-asfaltowej lub wyjątkowo powtórnie rozgrzanej próbki pobranej z nawierzchni, nie może wykroczyć poza wartości dopuszczalne podane w Tablicy 2 o więcej niż

- AC W 2,0 %(v/v),

- AC S 1,5 %(v/v).

6.4. Badania kontrolne dodatkowe.

W wypadku uznania, że jeden z wyników badań kontrolnych nie jest reprezentatywny dla ocenianego odcinka budowy, wykonawca ma prawo żądać przeprowadzenia badań kontrolnych dodatkowych. Zleceniodawca i wykonawca decydują wspólnie o miejscach pobierania próbek i wyznaczeniu odcinków częściowych ocenianego odcinka budowy. Jeżeli odcinek częściowy przyporządkowany do badań kontrolnych nie może być jednoznacznie i zgodnie wyznaczony, to odcinek ten nie powinien być mniejszy niż 20 % ocenianego odcinka budowy. Do odbioru uwzględniane są wyniki badań kontrolnych i badań kontrolnych dodatkowych do wyznaczonych odcinków częściowych. Koszty badań kontrolnych dodatkowych zażądanych przez wykonawcę ponosi wykonawca.

6.5. Badania arbitrażowe.

Badania arbitrażowe są powtórzeniem badań kontrolnych, co do których istnieją uzasadnione wątpliwości ze strony zleceniodawcy lub wykonawcy (np. na podstawie własnych badań). Badania arbitrażowe wykonuje na wniosek strony kontraktu niezależne laboratorium, które nie wykonywało badań kontrolnych. Koszty badań arbitrażowych wraz z wszystkimi kosztami ubocznymi ponosi strona, na której niekorzyść przemawia wynik badania. Wniosek o przeprowadzenie badań arbitrażowych dotyczących wolnych przestrzeni lub wskaźnika zagęszczenia należy złożyć w ciągu 2 miesięcy od wpływu reklamacji ze strony zleceniodawcy.

7. OBMIAR ROBÓT.

7.1. Ogólne zasady obmiaru robót.

Ogólne zasady obmiaru robót podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne".

Jednostką obmiarową jest [m²] wykonanej warstwy ścieralnej z betonu asfaltowego oraz tona wykonanej warstwy wyrównawczej.

8. ODBIÓR ROBÓT.

8.1. Ogólne zasady odbioru robót.

Ogólne zasady odbioru robót podano w STWiORB D-M-00.00.00."Wymagania ogólne". Roboty uznaje się za wykonane zgodnie z dokumentacją projektową, ST i wymaganiami Inspektora Nadzoru, jeżeli wszystkie pomiary i badania z zachowaniem dopuszczalnych tolerancji dały wyniki pozytywne.

9. PODSTAWA PŁATNOŚCI.

9.1. Ogólne ustalenia dotyczące podstaw płatności.

Ogólne ustalenia dotyczące podstaw płatności podano w STWiORB D-M-00.00.00. "Wymagania ogólne". Zakres płatności za wykonaną warstwę wiążącą z betonu asfaltowego należy przyjmować zgodnie z obmiarem i oceną jakości wykonanych robót.

9.2. Cena jednostki obmiarowej.

Cena 1 metra kwadratowego [m²] (dla w-wy ścieralnej i wiążącej) oraz 1 [t] tony (dla w-wy wyrównawczej) wykonanej oraz wbudowanej warstwy z betonu asfaltowego obejmuje :

- prace pomiarowe i roboty przygotowawcze,
- oznakowanie robót,
- zakup, dostarczenie składników, wyprodukowanie mieszanki mineralno-bitumicznej na podstawie zatwierdzonych receptur i jej transport na miejsce wbudowania,
- koszt zapewnienia niezbędnych czynników produkcji,
- opracowanie recepty laboratoryjnej wraz z przeprowadzeniem wymaganych badań,
- wykonanie odcinka próbnego wraz z wykonaniem niezbędnych pomiarów i sprawdzeń,
- oczyszczenie i skropienie podbudowy,
- posmarowanie lepiszczem krawędzi urządzeń obcych,
- dostarczenie, ustawienie, rozebranie i odwiezienie prowadnic oraz innych materiałów i urządzeń pomocniczych,
- rozłożenie i zagęszczenie warstwy wiążącej nawierzchni,
- wykonanie połączeń podłużnych i poprzecznych,
- obcięcie krawędzi i posmarowanie asfaltem,
- przeprowadzenie pomiarów i badań laboratoryjnych wymaganych w specyfikacji technicznej,
- koszt utrzymania czystości na przylegających drogach.

10. PRZEPISY ZWIĄZANE

10.1. Normy

1. PN-EN-12591:2004 Asfalty i produkty asfaltowe. Wymagania dla asfaltów drogowych.
2. PN-EN 14023:2009 Asfalty modyfikowane
3. BN-68/8931-04 Drogi samochodowe. Pomiar równości nawierzchni planografem i łątą.
4. Normy związane z podstawowymi.

10.2. Inne dokumenty

5. WT-1 Kruszywa 2010. Kruszywa do mieszanek mineralno-asfaltowych i powierzchniowych utrwaleń. Wymagania techniczne.
6. WT-2 Nawierzchnie asfaltowe 2010. Mieszanki mineralno – asfaltowe. Wymagania techniczne.
7. WT-3 Emulsje asfaltowe 2008. Wymagania techniczne.
8. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz.U. Nr 43 z 1999 r., poz. 430).